

RAMAKRISHNA MISSION VIDYAMANDIRA

(Residential Autonomous College affiliated to University of Calcutta)

B.A./B.Sc. SECOND SEMESTER EXAMINATION, MAY 2016

FIRST YEAR [BATCH 2015-18]

SANSKRIT (Honours)

Date : 18/05/2016

Time : 11 am – 3 pm

Paper : II

Full Marks : 100

1. स्वाभिलाषानुसारं चतुर्षु एव निम्नरेखाङ्कितेषु स्थलेषु सकारणं विभक्तिर्निर्णया । [1×4]
a) सूर्ये उदिते पद्मं विकसति । b) बीजाद् अङ्कुरो जायते । c) जलं पिपासुः । d) स्वदेशे पूज्यते राजा ।
e) जलाय याति । f) काकेन गृहम् । g) शिशोः शयनम् ।
2. त्रयाणामेव पदानां सव्यासवाक्यं समासनामानि लेख्यानि । [3×1]
a) पञ्चवटी b) यथाशक्ति c) शाकपार्थिवः d) वधूवरम्
e) दण्डादण्ड f) नृपः
3. a) स्वेच्छया द्वयोः स्थलयोः सन्धिः कार्यः । [2×1]
i) सीमन् + अन्तः ii) लते + एते iii) देवः + ऋषिः iv) धावन् + चलति
b) स्वेप्तया स्थलद्वये सन्धिविच्छेदः कार्यः । [2×1]
i) प्रभ आगच्छ ii) नीरोगः iii) सञ्छम्भुः iv) अजन्तम्
4. निम्नलिखितस्य यस्य कस्यापि वाक्यत्रयस्यार्थ एकैकेन पदेनोपस्थापनीयः । [3×1]
a) दृढं करोति b) ज्ञातुमिच्छामि c) कुन्त्या अपत्यं पुमान् d) अन्यस्मिन् अहनि
e) न्यायम् अधीयते f) पुनः पुनः पठसि
5. स्वाभिलाषानुसारम् अधःस्थितानां त्रयाणामेव परिणतरूपाणि लेख्यानि । [3×1]
a) √हस् + क्त्वा b) √क्री + तुमुन् c) गुरु + ईयसुन् d) √शी + शानच्
e) √पच् + क्त f) महत् + इमनिच्
6. स्वेच्छया अशुद्धिसंशोधनपूर्वकं वाक्यद्वयं लेख्यम् । [2×1]
a) हनूमानस्य महती शक्तिः । b) गुरुं प्रनत्वा गच्छति ।
c) शिशवः शय्याम् अधिशयन्ते । d) प्रातरद्य वृष्टिर्बभूव ।
7. स्वाभिप्रायानुसारम् एकस्यैव वाक्यस्य याथार्थ्यं निर्णयम् । [1×2]
a) नरो गच्छन्ति । b) कालिदासो महाकविः । c) सत्यं विजयते ।
8. वाक्यरचनया यस्य कस्यापि द्वन्द्वद्वयस्यैवार्थपार्थक्यं प्रदर्शनीयम् । [2×2]
a) मन्दिरः, मन्दिरम् b) हस्ती, हस्तवान् c) उत्तिष्ठति, उत्तिष्ठते d) आचार्या, आचार्यानी
9. स्वेच्छया कस्याप्येकस्यैव प्रश्नस्योत्तरं लेख्यम् । [1×10]
a) स्वप्नवासवदत्तनाटकस्य कस्मिन्नङ्के किमर्थं वर्णिवृत्तमवतारितमिति वैशद्येनालोचनीयम् ।
b) स्वप्ननाटके राज्ञ उदयनस्य चरित्रं वर्ण्यताम् ।
10. यथामिरुचि पद्यस्यैकस्यैव वङ्गभाषया वानुवादः कार्य आङ्ग्लभाषया वा । [1×5]
a) दुःखं त्यक्तुं बद्धमूलोऽनुरागः
स्मृत्वा स्मृत्वा याति दुःखं नवत्वम् ।
यात्रा त्वेषा यद् विमुच्येह वाष्पं
प्राप्तानृण्या याति बुद्धिः प्रसादम् ।।

- b) पूर्वं त्वयाप्यभिमतं गतमेवमासी-
 च्छ्लाघ्यं गमिष्यसि पुनर्विजयेन भर्तुः ।
 कालक्रमेण जगतः परिवर्तमाना
 चक्रारपङ्क्तिरिव गच्छति भाग्यपङ्क्तिः ॥

11. सप्रसङ्गं पद्यमेकमेव व्याख्यायताम् । [1×7]
 a) प्रद्वेषो बहुमानो वा सङ्कल्पादेव जायते ।
 भर्तृदाराभिलाषित्वादस्यां मे महती स्वता ॥
 b) गुणानां वा विशालानां सत्काराणां च नित्यशः ।
 कर्तारः सुलभा लोके विज्ञातारस्तु दुर्लभाः ॥
12. a) व्युत्पत्तिर्निर्णया — 10(a) इत्यत्र 'विमुच्य' इत्यस्य, 10(b) इत्यत्र 'परिवर्तमाना' इत्यस्य वा । [1×1]
 b) सव्यासवाक्यं समासनाम लेख्यम् — 10(a) इत्यत्र 'बद्धमूलः' इत्यस्य, 10(b) इत्यत्र 'भाग्यपङ्क्तिः' इत्यस्य वा । [1×2]
13. स्वेच्छया प्रश्नस्यैकस्यैवोत्तरं लेख्यम् । [1×10]
 a) भारवेरर्थगौरवमिति वचनस्य सार्थक्यं सदृष्टान्तं प्रतिपादनीयम् ।
 b) '... स वर्णिलिङ्गी विदितः समाययौ...' — केन विरचितस्य कस्य महाकाव्यस्य किं नामके कस्मिन् सर्गे समुपलभ्यतेऽयं पद्यांशः ? 'वर्ण' — शब्दस्य कस्तावदर्थः प्रसङ्गेऽस्मिन् मल्लिनाथसम्मतः ? विदितो वर्णिलिङ्गी कुत्र समाजगाम ? तस्य वेदनं समासेनोपन्यसनीयम् ॥ [2+2+1+5]
14. वङ्गभाषया वा आङ्गलभाषया वा अनूद्यतां पद्यमेकम् । [1×5]
 a) निसर्गदुर्बोधमबोधविकल्पाः
 क्व भूपतीनां चरितं क्व जन्तवः ।
 तवानुभावोऽयमवेदि यन्मया
 निगूढतत्त्वं नयवर्त्म विद्विषाम् ॥
 b) क्रियासु युक्तैर्नृप चारचक्षुषो
 न वञ्चनीयाः प्रभवोऽनुजीविभिः ।
 अतोऽर्हसि क्षन्तुमसाधु साधु वा
 हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः ॥
15. पद्यमेकमेव सप्रसङ्गं व्याख्येयम् । [1×7]
 a) कृतप्रणामस्य महीं महीभुजे
 जितां सपत्नेन निवेदयिष्यतः ।
 न विव्यथे तस्य मनो न हि प्रियं
 प्रवक्तुमिच्छन्ति मृषा हितैषिणः ॥
 b) स किंसखा साधु न शास्ति योऽधिपं
 हितान्न यः संशणुते स किम्प्रभुः ।
 सदानुकूलेषु हि कुर्वते रतिं
 नृपेष्वमात्येषु च सर्वसम्पदः ॥
16. a) सविग्रहवाक्यं समासनाम निर्णयम् — [1×2]
 14(a) इत्यत्र 'निसर्गदुर्बोधम्' इत्यस्य, 14(b) इत्यत्र 'चारचक्षुषः' इत्यस्य वा ।
 b) व्युत्पत्तिर्निर्णया— [1×1]
 14(a) इत्यत्र 'अवेदि' इत्यस्य, 14(b) इत्यत्र 'दुर्लभम्' इत्यस्य वा ।

17. स्वाभिमतस्यैकस्यैव प्रस्नस्योत्तरं लेख्यम्। [1×10]
- a) शाकुन्तले कस्तावज्जनः केन जनेन शप्तः ? अभिशापवाणी समुद्धरणीया । नाटकेऽस्मिन् का तावद् उपयोगितास्याभिशापस्य ? [1+2+7]
- b) शाकुन्तले कस्मिन्नङ्गे धीवरवृत्तान्तः समुपलभ्यते ? नाटकेऽस्मिन् तद्वृत्तान्तोपस्थापनेन किं प्रयोजनं साध्यते ? तत्कालीन-सामाजिकी अवस्था वर्ण्यताम्। [1+7+2]
18. वङ्गवाण्या वाङ्मलभाषया वानूद्यतां पद्यमेकम्। [1×5]
- a) भवन्ति नम्रास्तरवः फलागमै-
न्रवाम्बुभिर्दूरविलम्बिनो घनाः ।
अनुद्धताः सत्पुरुषाः समृद्धिभिः
स्वभाव एवैष परोपकारिणाम् ।।
- b) प्रवर्ततां प्रकृतिहिताय पार्थिवः
सरस्वती श्रुतमहतां महीयताम् ।
ममापि च क्षपयतु नीललोहितः
पुनर्भवं परिगतशक्तिरात्मभूः ।।
19. यथाभिमतं पद्यमेकं सप्रसङ्गं व्याख्यायताम्। [1×6]
- a) अर्थो हि कन्या परकीय एव
तामद्य सम्प्रेष्य परिग्रहीतुः ।
जातो ममायं विशदः प्रकामं
प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा ।।
- b) रम्याणि वीक्ष्य मधुरांश्च निशम्य शब्दान्
पर्युत्सुको भवति यत् सुखितोऽपि जन्तुः ।
तच्चेतसा स्मरति नूनमबोधपूर्वं
भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि ।।
20. अधस्तात् प्रदत्तस्य यस्य कस्याप्येकस्य संस्कृतरूपं लेख्यम्। [1×4]
- a) जं भवं आणबेदि । भो वअस्स, गहीदस्स ताए परकीएहिं हत्थेहिं सिंहण्डए ताडीअमाणस्स अच्छराए वीदराअस्स विअ णत्थि दाणिं मे मोक्खो ।
- b) दिट्ठिआ अकारणपच्चादेसी ण अज्जउत्तो । ण हु सत्तं अत्ताणं सुमरेमि । अहवा पत्तो मए स हि साबो विरहसुण्णहिअआए ण विदिदो । अदो सहीहिं संदिट्ठ म्हि भत्तुणो अङ्गुलीअअं दंसइदव्वं त्ति ।

————— x —————